

Зеленчук В.О.,
студент 5 курсу,
4 групи, Інституту прокуратури
та кримінальної юстиції
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого

РЕЛІГІЯ І ЗЛОЧИННІСТЬ

Ключові слова: релігійна організація, злочин, кримінологія

Keywords: religious organization, crime, criminology

Анотація: Коротко охарактеризовано особливості злочинності на релігійному ґрунті, в частині протиправної діяльності релігійних організацій, зокрема: видову різноманітність, латентність, специфіка детермінації тощо.

Abstract: The features of crime on the religious ground, in part of the illegal activities of religious organizations, in particular: variety diversity, latency, specificity of determination, etc., are briefly described.

В епоху панівного становища безкомпромісної науки, домінування ratio над emotio, а також примату “західної цивілізації” з її гуманізмом та секуляризмом в світових глобалізаційних процесах, здавалось, світова релігійна спільнота перейде до лав соціальних меншин, проте людська природа незмінна, онтологічні та аксіологічні питання, як і більш практичні – соціальні, політичні, економічні, не вичерпуються науковими підходами та методами.

Саме релігія дає відповіді на важливі життєві питання, прояснює найважливіші моральні проблеми, поєднуючи в собі внутрішню глибину та достатню зовнішню простоту, своєрідну цілісність і впорядкованість [1, с. 3]. Таким чином, враховуючи особливу участь релігії у формуванні свідомості людини, її цінностей та орієнтирів, способу мислення та поведінку, може йти мова про значний вплив релігії на формування, зокрема, криміногенної особистості.

Варто зазначити, що жодна релігія не може існувати без її активних провідників у маси, поширювачів її ідей та постулатів – без відповідних релігійних об’єднань та організацій. Так, у роки незалежності релігійна ситуація в Україні – за наявного процесу трансформації від атеїстичної ідеології до європейської моделі свободи совісті – характеризується стабільною динамікою зростання релігійно-інституційної мережі на 5-7 % щороку [2, с. 206]. Мережа релігійних організацій в Україні є однією з найчисельніших в Європі, що відображає вагому присутність релігійного інституту в суспільстві, але аж ніяк не достатнє законодавче

врегулювання питань функціонування релігійних організацій, контроль з боку правоохоронних органів за дотриманням вимог законодавства в їх діяльності, попередження та розкриття злочинів, вчинених на релігійному ґрунті.

Загалом релігійна злочинність, як соціальне явище, характеризується низкою певних ознак, серед яких можна виділити наступні:

1. Специфіка детермінації, особливості профілактики злочинів у духовній сфері суспільства, а також зростання рівня злочинності на релігійному ґрунті, свідчить про необхідність їх відокремлення у окремий напрямок кримінологічного дослідження, запропонований кримінологами О.В. Старковим та Л.Д. Башкатовим – „Кримінологія” [3, с. 8-9].

2. Велика латентність, яка є найвагомішою передумовою повторності, що призводить до загального зростання злочинності на релігійному ґрунті. Як зазначає Погребняк О.О., латентність цих злочинів перевищує 90 %, а фактів в декілька раз більше ніж осіб, що притягнуті до кримінальної відповідальності [4, с. 5].

3. Релігійна злочинність охоплює значну кількість криміналізованих діянь, які вчиняються як самими представниками релігійних конфесій (корисливі, насильницькі злочини), так і проти їх прав і свобод, наприклад злочини на ґрунті ненависті, релігійна нетерпимість – намагання знищити, цілком або частково, групу людей з певними релігійними відмінностями або приналежністю до конкретної релігійної організації (воєнні злочини, злочини проти людяності або злочини геноциду) [5, с. 18].

4. Наявна значна кількість молоді та неповнолітніх, залучених у вчинення релігійних злочинів, або тих, які стають потерпілими від них. Павлюк В.В. в роботі “Психологія сучасних віруючих і атеїстическое воспитание. Социально-психологическое исследование.” розглядав релігійність як явище породжене певними соціальними умовами: виникнення й існування релігії обумовлено таким становищем людини у суспільстві, яке закономірно викликає потребу в ілюзіях, які, в свою чергу, виступають засобом подолання реальних суперечностей щоденного буття [6, с. 82]. Проте соціально-економічна та політична нестабільність, котрі постійно провокують відчуття невпевненості та соціальної і духовної незахищеності більшою мірою у психологічно несформованій молоді, стають одними з основних чинників звернення, зокрема, до тоталітарних та деструктивних сект.

Серед особливостей злочинів, вчинених на релігійному ґрунті, окрім вищезазначеного, також необхідно виділити важкість їх розслідування, що досить часто зумовлено складністю внутрішньої організації релігійних об'єднань, діяльністю їх на міжнародному рівні, зацікавленістю політичних еліт у їх діяльності або навіть протидією з боку постраждалих осіб [3, с. 8-9].

Оскільки проблема злочину і релігії є актуальною, а рівень теоретичного дослідження, як і рівень практичної діяльності правоохоронних органів, є об'єктивно, за певними винятками, незадовільним, виникає особлива потреба у кримінологічному дослідженні даного виду злочинності, способів протидії їй, що включає в себе: роботу над диспозиціями статей Кримінального кодексу України, зокрема, щодо посилення санкцій за злочини, вчинені релігійними групами, ретельна перевірка зареєстрованих релігійних організацій на предмет законності їх діяльності, а також уможливлення поширення або ж своєчасне виявлення явно злочинних культів та сект, шляхом проведення активної соціальної та психологічної роботи з молоддю [4, с.7].

Ю. Крисюк в роботі “Злочин і покарання в релігійній доктрині християнства” наводить наступну тезу: “Християнська релігія, будучи морально-нормативною системою, справила вирішальний вплив на формування і реалізацію правових норм, в тому числі й кримінальних.” Важко не погодитись з цим положенням, і варто додати, що релігія безумовно здійснює свій позитивний вплив на суспільство, за умови, що її послідовники, керівники та члени не порушують вимоги кримінального законодавства, її постулати не спрямовані на екстремізм, тероризм, геноцид та інші протиправні діяння, а моральні засади не передбачають використання адептів в політичних цілях.

Список використаних джерел:

1. Матласевич О. В. Психологія релігії: навчальний посібник. Острог : Видавництво Національного університету “Острозька академія”, 2012. 350 с.

2. Палінчак М. М., Лешанич М. М., Мережа релігійних організацій в Україні: стан та перспективи розвитку / Актуальні проблеми політики, 2015. Вип. 55. С. 205-214. [Режим доступу]: http://nbuv.gov.ua/UJRN/appol_2015_55_27.

3. Старков О.В., Башкатов Л.Д. Криминотеология. Санкт–Петербург: Юридический центр пресса, 2004. 340 с.

4. Погребняк О. О. Щодо злочинів, вчинених на релігійному ґрунті / Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України, 2009. Вип. 21. С. 205-211. [Режим доступу]: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apvchzu_2009_21_33.

5. Головкін Б. М. Види злочинності / Журнал східноєвропейського права, 2015. №18. С. 14-21.

6. Павлюк В.В. Психология современных верующих и атеистическое воспитание. Социально-психологическое исследование. Львов, 1976. 220 с.

Міністерство освіти і науки України
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого

ЗЛОЧИННІСТЬ

У ГЛОБАЛІЗОВАНОМУ СВІТІ

Матеріали XVI Всеукраїнської кримінологічної
конференції для студентів, аспірантів та молодих вчених

(м. Харків, 12 грудня 2017 р.)

За загальною редакцією
професора *А. П. Гетьмана* і професора *Б. М. Головкина*

Харків
«Право»
2017

УДК 343.9.01:005.44
ББК 67.61я431
3-68

Редакційна колегія:
проф. А. П. Гетьман;
проф. Б. М. Головкін;
канд. юрид. наук, доц. О. В. Ткачова,
канд. юрид. наук, ас. О. В. Таволжанський,
канд. юрид. наук, ас. Н. В. Сметаніна,
канд. юрид. наук, ас. К. Д. Кулик,
канд. юрид. наук, ас. О. О. Шуміло,
ст. лаб. К. С. Остапко

3-68 **Злочинність** у глобалізованому світі : матеріали XVI Всеукр.
кримінол. конф. для студентів, аспірантів та молодих вчених (м. Хар-
ків, 12 груд. 2017 р.) / за заг. ред. А. П. Гетьмана і Б. М. Головкіна. –
Харків : Право, 2017. – 420 с.

ISBN 978-966-937-307-6

ISBN 978-966-937-307-6

© Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, 2017
© Оформлення. Видавництво «Право», 2017